

TARTALOM

• Glatz Ferenc: Városépítők, államalkotók	3
• Hóvári János: Temesvár, 1989	3
• Engel Pál: Város és vidéke a középkorban.	5
• Temesvár krónikája (Összeállította: Kovács Éva)	5
• Hegyi Klára: Törökvilág, rácvilág	8
• Szakály Ferenc: Temesvár ostromai	9
• Heckenast Gusztáv: Közvetlenül Bécstől Temesi bánság	11
• Szász Zoltán: „A magyar Manchester”	15
• Palovics Lajos: Városrendezés az első világháború előestéjén	21

A Kádár-rendszer történetéből

• Zinner Tibor: Kegyelem, 1960	22
---------------------------------------	----

Figyelő

• Andreas Oplatka: A Szovjetunió és szomszédai	25
--	----

Ember és környezet

• Sipos András: Olaj, petróleum, gáz	29
---	----

Közös dolgaink

• Románok és magyarok a történelemlről	
• Glatz Ferenc: Tudomány és államnemzeti képviselő	31
• Radu Popa: A román történetírásról	31
• Szász Zoltán: A román-magyar kapcsolatok vita kérdései	32
• Egyed Ákos: A népi együttlés néhány kérdése	33

Nyílt tér

• Békés Csaba: Az 1956-os Forradalom Történetének Dokumentációs és Kutató- intézete	34
• Bach Melitta - Lackó Mihály: Leskelődők	35

História

Szerkesztő: GLATZ FERENC

A szerkesztőség tagjai: KERTÉSZ ISTVÁN,
SIPOS PÉTER, SZAKÁLY FERENC,
VÖRÖS KÁROLY

Munkatársak: Demeter Zsuzsanna,
Stemlérné Balog Ilona (kép), Kovács Éva (szöveg),
Horváth Imre (számítógépes tördelés)

Felelős kiadó: História Alapítvány
Elnök: Niederhauser Emil
Szerkesztőség: 1014 Budapest, Úri u. 53.
Telefon: 156-0457 Levélcím: Pf 9. Bp. 1250
A História Alapítvány bankszámlaszáma:
501-012539-4 OTP

Készült a Veszprémi Nyomda Kft-nél
Veszprém, Órház u. 38.
Felelős vezető: Fekete István igazgató

Terjeszti: a Magyar Posta
Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál,
a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlap és Postaszállítási
Igazgatóságnál
1074 Budapest, Vörösmarty u. 16–18.

Megjelenik évente tízszer.
Előfizetési díj: fél évre 175 Ft, 1 évre 350 Ft
Külföldön terjeszti a KULTÚRA Külkereskedelmi
Vállalat
Budapest, Pf. 149. H-1389

HU ISSN 01392409. Index: 25384
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza!

Városépítők, államalkotók

A modern kori Magyarország mindazon népek alkotása, akik földjét lakták, művelték, kik bányakincseit a felszínre hozták, feldolgozták, kik üzemeit működtették, a gyermekeket betűvetésre, számolásra tanították, hivatalait igazgatták. Magyar, német, szlovák, horvát, szerb, román, kárpátukrán, azaz minden nációhoz, keresztény zsidó, azaz minden valláshoz tartozó népek találhatók ezen államalkotók között. Hazug az az állítás, miszerint a magyar állam csupán „a magyar nemzet produktuma” lett volna; akár 1920 előtt, amikor hatalmas területek terjedt ki, akár 1920 után, amikor területe harmadára zsugorodott.

Temesvár a régi magyar állam délkeleti csücskében élő város a kelet-nyugati ipari-kereskedelmi érintkezések egyik jellegzetes települése volt. Német polgárok, magyar parasztok, iparosok, román munkások, szerb állattartók, kereskedők és a térségben megforduló egyéb etnikumok lakták az évszázadok során. Ők emelték középületeit, építették, szerelték modern villamoshálózatát. A tények cáfolják azt az állítást, amelyet a régi magyar nemzeti adminisztráció szívesen emlegetett, hogy ez a „magyar nemzeti génusz” alkotása lett volna.

A modern kori Románia mindazon népek terméke, kik bányakincseit a felszínre hozták, feldolgozták, kik üzemeit működtették, a gyermekeket betűvetésre, számolásra tanították, hivatalait igazgatták. Román, magyar német, szerb nációhoz, ortodox keleti és nyugat-római katolikus, protestáns, zsidó felekezethez tartozó népek találhatók ezen államalkotók között. Hazug az az állítás, miszerint a román állam csupán „a román nemzet produktuma lett volna; akár

1920 előtt, amikor területe még szerény méretű, akár 1920 után, amikor területe a korábbinak több mint duplájára terjedt.

Temesvár az 1920 utáni új román állam nyugati csücskében élő város, amelyik ugyan megszűnt a kelet-nyugati ipari-kereskedelmi érintkezések középpontja lenni, de az új államalakulatnak is fontos ipari, kulturális körzete maradt. Román, német, magyar, szerb származású építőmunkások építették fel a vidéki főiskolai-egyetemi központját, működtették és fejlesztették ipari üzemeit. A tények cáfolják ezt az állítást, amelyet a diktatórikus nacionalizmus oly szívesen emlegetett, hogy az 1920 utáni fejlődés „a Kárpátok génuszának” alkotása lett volna...

A temesvári forradalom, 1989 decemberében a román forradalom kiindulópontja volt. A diktatórikus rendszer láncát annál a szemnél pattant el, amelyiket a legerősebben koptatta meg az elmúlt néhány évtized: az etnikai és vallási kisebbségek elnyomásának pontján. A magyar Tőkés tiszteletes személyes bátorsága váratlanul repszettette meg a láncot. A diktatúra nem csak a magyarokat, nem csak a nyugati keresztény felekezetekhez tartozókat sújtotta; szinte végérvényesen kipusztulásra ítélte a németeket, kitelepedésre kényszerítette a zsidókat. Sőt az egyedüli államalkotónak mondott román nemzet tagjai – iparosok, földművesek, értelmiségiek – ugyanúgy áldozatai voltak a rendszernek, mint az évszázadosan együtt élő és most ellenségnek kikiáltott kisebbségek, mindenek előtt a magyarok. A temesvári forradalom és így a december 22-i, dicsőséges román forradalom mindazon népek forradalma és győzelme volt, amelyek a mai román állam átölelte területen éltek és élnek. Akkor, 1989–90. fordulóján úgy látszott, hogy a történelmet megélő, elszenvedő romániai népek győzelemre juttatják a szabadságjogokat, a nemzeti-vallási szabadságjogokat állami szinten is...

Már, 1991 végén, „Temesvár” szelleme már történelem. Már csak történelem...

GLATZ FERENC